



Hunting Tourism and Its Impact on Rural Economy in Mountainous Regions: A Case Study : the Jashlubar Private Hunting Reserve in Mahdishahr County, Semnan Province

Faramarz Barimani¹  , Naser Aligholizadeh Firouzjaie² , Mehdi Haji Rahimi³

1. Corresponding author, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. Email: f.barimani@umz.ac.ir
2. Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. Email: n.firouzjaie@umz.ac.ir
3. Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Mazandaran, Babolsar, Iran. Email: mrahimi5273@gmail.com

ARTICLE INFO

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 25 January 2025;

Received in revised form: 21 April 2025;

Accepted: 14 July 2025;

Available online 07 December 2025

Keywords: Wildlife tourism, hunting tourism, private reserves, Jashlubar, mahdishahr.

ABSTRACT

Objective: The present research was conducted with the aim of studying hunting tourism and its impact on the rural economy in the mountainous areas of the Jashlubar private hunting reserve in Mahdishahr County, Semnan Province.

Method: This research is applied in terms of its purpose and descriptive-analytical in terms of the nature of the data. Two methods, library study and survey, were used for data collection, and Cronbach's alpha test was used to assess the reliability of the questionnaire. For data analysis, a one-sample t-test and Friedman test were employed using EXCEL and SPSS-21 software.

Results: The research results indicated that from the perspective of experts and the local community, the mean rank of the economic component and its related indicators (investment, employment, and income) is above average.

Conclusion: The results show that their attitude towards the formation and prosperity of hunting tourism is positive, and one can be hopeful about the impact of this activity on the livelihood of the local community and regional development. A comparison of the questionnaire items for the indicators revealed that only the mean rank of women's employment was evaluated as less than desirable.

1. Introduction

In the past half-century, leisure and how to spend one's time have gained significant importance. Some of the main reasons for this include reduced working hours per day or week, increased individual welfare, lower costs and faster travel, the rise in the number of tourist destinations, and the impact of advanced technology. Consequently, tourism has also taken on various forms, with ecotourism being one example. The primary criterion of ecotourism is that it is nature-based. In other words, ecotourism, theoretically, should cause less harm to its resources compared to other

types of tourism. Therefore, ecotourism is inherently considered a form of sustainable tourism. However, hunting tourism, which is also nature-based and falls within the spectrum of ecotourism, can also serve as a tool for income generation and improving the livelihoods of rural communities. This success is largely the result of privatization and private sector involvement. Fortunately, this experience has also been implemented in Iran in recent years. One example is the Jablushar private reserve in Mahdishahr, Semnan province, which,

Cite this article Barimani, F., N Aligholizadeh Firouzjaie, Haji Amiri, M. (2025). Hunting Tourism and Its Impact on Rural Economy in Mountainous Regions: A Case Study: The Jashlubar Private Hunting Reserve in Mahdishahr County, Semnan Province. *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 6 (23), 153-166. <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2051661.1054>



© Author(s) retain the copyright and full publishing rights.

Publisher: Lorestan University.



DOI: <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2051661.1054>

due to its diverse wildlife species, has become a destination for both domestic and foreign hunters

2. Methodology

This research is applied in terms of its objective and descriptive-analytical in nature, using a survey method for data collection. The statistical population of this study includes four groups:

- Experts from the Department of Environment
- Experts from the Department of Tourism and Cultural Heritage
- Members of the Abadgaran Eqlim Jashlubar cooperative
- The local community of the studied for the sample, 15 environmental experts were selected using the snowball sampling method, 25 members of the cooperative, and 13 individuals from the local community were chosen using a convenient sampling method. To measure internal validity, the literature review and feedback from the supervisors and advisors were used in the questionnaire. Additionally, for assessing the reliability of the questionnaire, Cronbach's Alpha test was employed, and its value was calculated to be greater than 0.876. For data analysis, the Friedman test and one-sample t-test were applied. In this paper, only the economic dimension was assessed in three indicators—investment, employment, and income—using 8 statements, based on a five-point Likert scale.

3. Results

Of the respondents, 79% of the total sample were male, and 20.8% were female, with a higher proportion of men than women. About 83% of the respondents were in the age group between 30 and 60 years. In terms of occupation, approximately 72% of the respondents were members of the Abadgaran Eqlim Jashlubar cooperative and the local community. Among the influencing components, the economic component with 8 indicators was examined. The results of the study show that, overall, the economic average of 3/43 is higher than the theoretical median (3), indicating a favorable situation. In other words, both experts and the local community have a positive view of the economic role of hunting tourism.

4. Discussion

Hunting tourism is considered a form of wildlife tourism and could serve as an alternative in the future to help sustain rural communities through investment, job creation, and income generation in the study area. The results of this research also showed that respondents, mainly experts and cooperative members, believe that with the growth

of this activity, the economic development of the local community, with an overall average of 3.43, will be above the average level at a 95% confidence level

5. Conclusion

These findings align with the studies of others [Markovic et al. \(2012\)](#), [Goeldner & Ritchie \(2013\)](#), and [Brainerd \(2007\)](#) considered hunting tourism as a tool for income generation. Furthermore, the research of Kalvelage, L., Revilla [Diez & Bollig \(2023\)](#), [Matilainen et al. \(2016\)](#), [Lindsey et al. \(2006\)](#), [Adhikari et al. \(2021\)](#), and even [Mbaiwa \(2017\)](#) demonstrated that the ban on safari hunting in Botswana led to a reduction in economic and social benefits for local communities.

Although some studies, such as those by [Tickle & von Essen \(2020\)](#) and [Winter \(2020\)](#), have emphasized the ethical aspect and expressed their concerns, the findings of this research are consistent with these broader perspectives on the economic impact of hunting tourism.

Author Contributions

In the preparation and writing of this article, all author has contributed equally and jointly. All stages of the research, from study design and data collection to analysis of results and final writing of the article, are the result of collaboration and collective agreement of all authors.

Data Availability Statement

Data available on request from the authors

Acknowledgments

We sincerely acknowledge all those who have supported us in this research, especially the experts, members of the Abadgaran Eqlim Jashlubar cooperative, and the local community

Ethical Considerations

All authors affirm that this research was conducted in accordance with ethical standards, with no data fabrication, falsification, or plagiarism.

Funding

This research did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Conflict of Interest

The author declares no conflict of interest



دانشگاه لرستان

مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی

<http://www.gsma.lru.ac.ir>

شاپای الکترونیکی: ۲۳۲۵-۲۷۱۷



گردشگری شکار و تأثیر آن بر اقتصاد روستایی در نواحی کوهستانی (مورد مطالعه: قرق اختصاصی جاشلوبار شهرستان مهدیشهر استان سمنان)

فرامرز بریمانی^۱ ، ناصر علیقلی زاده فیروزجایی^۲ ، مهدی حاجی رحیمی^۳

۱. نویسنده مسئول، گروه جغرافیه، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. رایانامه: f.barimani@umz.ac.ir

۲. گروه جغرافیه، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. رایانامه: n.firoozjaie@umz.ac.ir

۳. گروه جغرافیه، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران. رایانامه: _mrahimi5273@gmail.com

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:

مقاله پژوهشی

تاریخچه مقاله

دریافت مقاله:

۱۴۰۳/۱۱/۰۶

تاریخ تجدیدنظر:

۱۴۰۴/۰۲/۰۱

پذیرش نهایی:

۱۴۰۴/۰۴/۲۳

تاریخ انتشار:

۱۴۰۴/۰۹/۱۶

واژگان کلیدی:

گردشگری حیات وحش،

گردشگری شکار، قرق‌های

اختصاصی، قرق جاشلوبار،

مهدی شهر.

چکیده

هدف: پژوهش حاضر با هدف، گردشگری شکار و تأثیر آن بر اقتصاد روستایی در نواحی کوهستانی قرق اختصاصی جاشلوبار شهرستان مهدیشهر استان سمنان انجام شده است.

روش: این تحقیق از نظر نوع هدف کاربردی و از نظر ماهیت داده‌ها، توصیفی-تحلیلی است. جهت گردآوری داده‌ها از دو روش مطالعه کتابخانه‌ای و پیمایشی استفاده شده است و برای ارزیابی پایایی پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. در تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون t تک نمونه‌ای و آزمون فریدمن، با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای EXCEL و SPSS-21 استفاده شده است.

نتایج: نتیجه تحقیق نشان داد که از نظر کارشناسان و جامعه محلی میانگین رتبه مولفه اقتصادی و شاخص‌های مرتبط با آن (سرمایه‌گذاری، اشتغال و درآمد)، بیش از حد متوسط قرار دارند.

نتیجه‌گیری: نتایج گویای آن است که نگرش آنان از شکل‌گیری و رونق گردشگری شکار مثبت است و می‌توان به تأثیرگذاری این فعالیت در معیشت جامعه محلی و توسعه منطقه‌ای امید وار بود. مقایسه گویه‌های شاخص‌ها نشان داد تنها میانگین رتبه اشتغال زنان کمتر از حد مطلوب ارزیابی شده است.

۱-مقدمه

شکار یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های بخش اول اقتصادی یعنی کشاورزی می باشد (Olteam & Gabor,2021) و در سال‌های

استناد: بریمانی، فرامرز؛ علیقلی زاده فیروزجایی، ناصر؛ و حاجی‌امیری، مهدی (۱۴۰۴). گردشگری شکار و تأثیر آن بر اقتصاد روستایی در نواحی

کوهستانی مورد مطالعه: قرق اختصاصی جاشلوبار شهرستان مهدیشهر استان سمنان. *مطالعات جغرافیایی مناطق کوهستانی*، ۶ (۲۳)، ۱۶۶-۱۵۳.

<http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2051661.1054>

 DOI: <http://doi.org/10.22034/gsma.2025.2051661.1054>



© نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه لرستان.

با توجه به ماهیت شکار، به جهت اینکه انتفاع حداکثری را شکارچی دنبال می‌کنند و به تبع آن ضرر و زیان نیز به چشم می‌خورد که این امر می‌تواند نافی گردشگری شکار پایدار باشد. زیرا شواهدی وجود دارد که نشان مدهد شکارچیان کدهای اخلاقی را زیر پا می‌گذارند (Tickle & von Essen, 2020: 46). در پژوهش دیگری نشان داده شد حتی در شکار تفریحی که به عنوان ابزاری برای حفاظت و حمایت از معیشت مطرح می‌شود، لیکن نگرانی‌های اخلاقی و تهدیدات گونه‌ای نیز به همراه دارد. شکارچیان زمانی که به عنوان گردشگر، شکار می‌کنند، رفتارهای غیراخلاقی نیز از خود نشان می‌دهند (Keiper & Wilner, 2023: 26). البته شکارچیان نگرش دوگانه‌ای به گردشگری شکار دارند. در حالی که اکثریت شکارچیان تمایل دارند گردشگری شکار را تهدید بدانند، بخش بزرگی از آن‌ها به طور مثبت‌تر به آن نگاه می‌کنند (Nygard & Uthardt, 2011: 392). البته شکار در چهارچوب ضوابط خود انجام گیرد گردشگری شکار می‌تواند، ابزار مناسبی برای کسب درآمد از حیات وحش و مکمل یا جایگزینی برای دیگر انواع گردشگری باشد (Baker, 1997: 28). بر اساس گزارش سازمان خدمات حیات وحش و صید ماهی ایالات متحده در سال ۲۰۰۶، شرکت-کنندگان در فعالیت‌های شکار، ماهیگیری، تماشای پرندگان و دیگر تفریحات مرتبط با حیات وحش مبلغ ۱۲۰ میلیارد دلار از طریق این فعالیت‌ها هزینه کرده اند (Ritchie, Goeldner & Brainerd, 2013). یا بنا بر گزارش CTC گردشگری شکار در ۲۳ کشور آفریقایی یک صنعت ۲۰۰ میلیون دلاری است (Brainerd, 2007). در آفریقای جنوبی تقریباً ۵۰۰۰ مزرعه پرورش وحش و ۴۰۰۰ مزرعه برای پرورش توامان وحش و احشام وجود دارد که جمعیتی بالغ بر ۱/۷ میلیون رأس از حیوانات وحشی را در خود جای داده‌اند. در برخی قسمت‌های زامبیا، بوتسوانا، نامیبیا و تانزانیا درآمدهای حاصل از گردشگری شکار در ارتقای رفتار جامعه محلی تاثیرگذار بوده است، تا جایی که بسیاری از روستاییان علاقمند به تبدیل زمین‌هایشان به مناطق شکار کنترل شده و یا تبدیل آنها به مزارع پرورش وحش شده‌اند. از طریق شکار تروفه در آفریقای جنوبی ۶/۶ تا ۱۳۷ تا ۶۵/۶ میلیارد دلار، در تانزانیا ۶/۶ تا ۳۶/۱ میلیون دلار، در زیمبابوه ۶/۶ تا ۱۸/۶ میلیون دلار و در بوتسوانا ۶/۶ تا ۱۲/۶ میلیون دلار در سال درآمد حاصل می‌شود. این درآمدها توجیه گر اقتصادی استفاده از حیات وحش و بخصوص برای

اخیر در برخی از کشورها، نگرانی راجع به این فعالیت بر روی محیط زیست به ویژه فشار بر روی تنوع زیستی افزایش یافته است. در این رابطه برخی از محققان معتقدند که در صورت فقدان برنامه ریزی و مدیریت ناکارآمد این فعالیت می‌تواند منجر به کاهش قابل ملاحظه جمعیت حیات وحش شود (Malek, 2024).

از سوی دیگر نتایج برخی از مطالعات بیانگر آن است که شکار با رویکرد حفاظتی، نه تنها برای محیط زیست می‌تواند نقش بسیار مهم و اساسی داشته باشد بلکه به عنوان یک ظرفیت اقتصادی، اهمیت و نقش قابل ملاحظه‌ای برای جامعه روستایی دارد (Martin-Delgado et al, 2022). به طور کلی، محققان این فعالیت را از چهار دیدگاه، ۱) دیدگاه تجربیات فراغتی و تفریحی ۲) دیدگاه مدیریت و حفاظت حیات وحش در راستای توسعه پایدار ۳) دیدگاه اقتصادی در جهت ایجاد فعالیت اقتصادی جدید گردشگری و مکمل به ویژه در نواحی روستایی و ۴) دیدگاه میراث فرهنگی و فعالیت سنتی قابل تحلیل می‌دانند (Oltean & Gabor, 2021).

در جهت تحقق بخشی به دیدگاه‌های فوق، شکار تفریحی و گردشگری شکار از اهمیت و ضرورت بسیاری برخوردار است. گردشگری شکار به معنی جنب‌جوش، اقامت و مصرف شکارچیان گردشگر در مناطق شکار و طبیعت است و یا گردشگری شکار به معنی ارائه خدمات به گردشگران بومی و خارجی علاقه‌مند به شکار می‌باشد و در این رابطه هزینه‌هایی چون اقامت، غذا، امکانات مناسب گردشگری و سایر خدمات قراردادی توسط گردشگران پرداخت می‌شود (Firoozjayeian et al, 2018: 148, 150). این نوع گردشگری می‌تواند منافع مهم اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و حفظ ارزش‌های اکولوژیکی را بوجود آورد. که از بعد اقتصادی می‌توان به موارد به زیر اشاره کرد:

-اشتغال و تولید درآمد برای جامعه محلی و روستاییان در مناطق محروم؛

-بکارگیری اقتصادی مناطق و زیستگاه‌هایی که برای کشاورزی و اشکال دیگر گردشگری مناسب نیستند؛

کاهش و حذف شکار غیرقانونی به وسیله تلاش‌های کسانی که علاقه‌مند به کسب درآمد از طریق گردشگری شکار هستند (Damm, 2008: 21).

کللی و عمومی مشارکت جامعه محلی الزامی است، از این رو [Thomsen et al \(2022\)](#)، در پژوهشی خود به مشارکت جوامع محلی و نتایج اجتماعی-اقتصادی شکار ترفی در پارک ملی بوآواتا در نامیبیا پرداخته اند. و توانمندسازی جوامع محلی را مورد تاکید قرار داده اند. بعضی نیز با هرگونه محدودیت در شکار مخالف هستند. [Mbaiwa \(2017\)](#)، تأثیرات ممنوعیت شکار سافاری در بوتسوانا را بررسی کرده و نشان داد که این ممنوعیت موجب کاهش منافع اقتصادی و اجتماعی برای جوامع محلی شده است. علاوه بر موارد فوق، مالکیت شکارگاه در کشورهای مختلف نیز متفاوت است. در اکثر کشورهای دنیا زمین‌های شکار هم به شکل دولتی و هم به صورت زمین با مالکیت خصوصی وجود دارد، که مالکین زمین‌های خصوصی شخصا مراتع و مزارع خود را مدیریت و درباره آن تصمیم‌گیری می‌کنند. همچنین بخشی از مناطق حفاظت شده به تعاونی و مهم‌تر به سازمان مردم نهاد (NGO)، واگذار می‌گردد به عنوان مثال در ایالات متحده آمریکا سازمان مردم نهاد حفاظت از طبیعت مالک بزرگ ترین سیستم مناطق حفاظت شده خصوصی در دنیا است که بیش از ۱۳۰۰ منطقه حفاظت شده با وسعت بیش از یک میلیون هکتار را پوشش می‌دهد ([Borrini et al, 2013:38](#)). به طور کلی در ایران مناطق شکار، یکی از مناطق چهارگانه تحت نظارت سازمان حفاظت محیط زیست و یا دیگر مناطق تحت نظارت و مدیریت آن سازمان می‌باشند و عرصه دولتی محسوب و باید با اخذ مجوز مستقیم از آن سازمان اقدام به شکار کرد. البته طبقه‌بندی مناطق حفاظت شده از سوی IUCN به عنوان استاندارد جهانی به منظور ایجاد ادبیاتی مشترک در حوزه مناطق تحت حفاظت مورد پذیرش قرار گرفته است. هم اکنون در ایران حدود ۱۶۵ منطقه تحت عنوان مناطق چهارگانه با وسعت تقریبی ۱۳۰۵۳۱۶۵ هکتار و تعداد ۵۰۴ گونه پرنده و ۱۵۶ گونه پستانداران و آبزیان وجود دارند که باید مورد حفاظت و بهره برداری پایدار قرار گیرند. مناطق حفاظت شده در ایران شامل ۴ بخش میباشند که عبارتند از: پارک ملی، اثر طبیعی ملی، پناهگاه حیات وحش و منطقه حفاظت شده ([Jokar & Ehsani, 2006:53](#)) کسب منافع از گردشگری شکار در جوامع توسعه یافته و در کشورهای پیشرو، تا حد زیادی نتیجه واگذاری و مشارکت بخش خصوصی بوده است. خوشبختانه طی سال‌های اخیر این تجربه در ایران نیز بکار گرفته شده است یکی از آن موارد، واگذاری قرق اختصاصی جابلوش از مهدیشهر استان

گردشگری است ([Linsey et al, 2006: 123](#))، [Firoozjayeian et al, 2018:148](#).

مطالعات در بسیاری از نواحی صنعتی نشده دنیا نشان می‌دهد که گردشگری شکار به عنوان شکل مهمی از فعالیت در جهت توسعه اقتصادی نواحی روستایی و بهبود استانداردهای زندگی جامعه محلی کمک کننده است ([Kupren, 2021](#)). بدین ترتیب این امر گواه آن است که گردشگری شکار در برخی از کشورهای فعال است و کارکردهای آن نیز درخور توجه است با وجود اینکه شکار سابقه دیرینه‌ای در ایران دارد لیکن گردشگری شکار در ایران پدیده‌ای جدید است در نتیجه کارکردی از آن متصور نیست به تبع آن منابع بسیار کمی در این خصوص به رشته تحلیل درآمده است در مقابل منابع لاتین بسیاری وجود دارد. به عنوان نمونه، نتایج پژوهش [Matilainen et al \(2016\)](#)، در فنلاند نشان می‌دهد که گردشگری شکار می‌تواند فرصتی پایدار برای اقتصاد روستایی فراهم کند. اما بعضا در مواردی شاهد ناکارآمدی این صنعت در توسعه منطقه‌ای می‌باشیم [Kalvelago et al \(2023\)](#) و [Lovelock \(2003\)](#)، در نیوزیلند تأثیر نگرش‌های عمومی و سیاست‌های اجتماعی بر توسعه گردشگری شکار را بررسی کرده و معتقدند ناکارآمدی اقتصادی صنعت گردشگری شکار تا حدودی متأثر از سیاست‌های کلی است. لیکن [Kalvelago et al \(2023\)](#) در مقاله "ارزش‌گذاری طبیعت در شبکه‌های تولید جهانی: گردشگری شکار و تأثیر تاریخ در زامبزی، نامیبیا" به تجاری‌سازی حیات وحش و نقش آن در توسعه اقتصادی مناطق روستایی پرداخته و نشان داده‌اند که سیاست‌های مدیریت منابع طبیعی به شکار تنظیم شده کمک کرده و ارزش اقتصادی و اجتماعی منطقه را افزایش داده است. [Lindsey et al \(2006\)](#) در مقاله "استفاده و هزینه‌ها در اراضی عمومی شکار قابل دسترسی" تأثیر برنامه‌های دسترسی شکار "میدان‌های باز" بر بازدهی و هزینه‌های شکار را تحلیل کرده و به این نتیجه رسیدند که این برنامه‌ها می‌توانند فرصت‌های اقتصادی و شکار عمومی را در جوامع روستایی تقویت کنند. [Adhikari et al \(2021\)](#)، در مقاله‌ای تحت عنوان "برنامه‌های شکار جایزه محور مبتنی بر جامعه" تأثیر این برنامه‌ها در مناطق کوهستانی آسیا، به ویژه پاکستان و تاجیکستان، را بررسی کرده و نشان داده که این برنامه‌ها می‌توانند به طور همزمان به حفاظت از تنوع زیستی و بهبود معیشت جوامع روستایی کمک کنند. این شواهد نشان می‌دهد در کنار سیاست

و جامعه محلی که ساکن در روستاهای درون محدوده قرق یا اطراف آن هستند و اغلب به شغل کشاورزی و دامداری مشغولند و از گیاهان دارویی منطقه نیز برداشت می کنند. تعداد خانوارهای جامعه محلی ساکن در محدوده قرق نیز حدود ۸۵ خانوار (متغیر) برآورد شد که بخش قابل توجهی از آنان با اعضای شرکت تعاونی هم پوشانی داشتند.

برای نمونه آماری، ۱۵ نفر از کارشناسان محیط زیست و با استفاده از روش گلوله برفی، و ۲۵ از اعضای شرکت تعاونی، تعداد ۱۳ نفر از میان جامعه محلی که از روش نمونه گیری خود-انتخابی (جمعیت قابل دسترس) استفاده شد. برای اندازه گیری روایی درونی از ادبیات تحقیق و نظرات اساتید راهنما و مشاور استفاده شد. برای سنجش پایایی پرسشنامه این تحقیق نیز از آزمون آلفای کرونباخ استفاده و مقدار آن همان طور که در جدول ۱. آمده است در حد مناسب می باشد و در نتیجه ابزار گردآوری داده یعنی پرسشنامه مورد تایید قرار گرفت. در این مقاله از میان ابعاد مورد بررسی، تنها بعد اقتصادی انتخاب گردید. سپس میزان تاثیر گذاری گردشگری شکار در سه مولفه سرمایه گذاری، اشتغال و درآمد، با ۸ گویه و بر اساس طیف پنج گزینه ای لیکرت مورد سنجش قرار گرفته است (جدول ۱). در داده پردازی از نرم افزارهای EXCEL و SPSS-21 و برای تجزیه و تحلیل نیز از آزمون فریدمن و آزمون t تک نمونه ای استفاده شده است.

سمنان است که به جهت تنوع گونه های جانوری یکی از مقاصد شکارچیان داخلی و خارجی است. با توجه به اینکه این رویکرد جدید است و عملکرد بخش خصوصی چندان مطلوب نبوده و به تبع آن متولیان امر نسبت به شکار و حفاظت از حیات وحش حساسیت دارند و مهمتر اینکه آیا گردشگری شکار می تواند منجر به حفاظت از حیات وحش و انتفاع جامعه محلی گردد. در این پژوهش شکارگاه جابلوشار به عنوان پایلود، با طرح سوال زیر انتخاب شده است:

آیا واگذاری قرق های اختصاصی جابلوشار از مهدیشهر به نوبه خود می تواند در شکل گیری گردشگری شکار و توسعه منطقه ای و محلی موثر باشد؟

۲. روش تحقیق

این تحقیق از نظر نوع هدف کاربردی و از نظر ماهیت داده ها توصیفی-تحلیلی و است. داده های مورد نیاز نیز از طریق مطالعات کتابخانه ای و پیمایشی گردآوری شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل چهار گروه می باشد:

- کارشناسان اداره کل محیط زیست استان سمنان و اداره تابع در شهرستان مهدیشهر؛

- کارشناسان اداره کل گردشگری و میراث فرهنگی استان سمنان و اداره تابع در شهرستان مهدیشهر؛

- اعضای شرکت تعاونی آبادگران اقلیم جاشلوبار که مدیریت قرق اختصاصی جاشلوبار را بر عهده دارند و عموماً از افراد بومی منطقه هستند. تعداد کل اعضاء حدود ۱۰۰ نفر (متغیر)، و ترکیب جمعیتی آنان شامل ۹۰٪ ساکنین در محدوده قرق، ۵٪ ساکنین شهیرزاد و ۵٪ ساکنین چاشم می باشند؛

جدول ۱. شاخص ها، متغیرها و گویه های پژوهش

منبع	گویه ها	آلفای کرونباخ	مولفه ها	بعد
UNWTO, 2004; Kazemi, 2006; Mitchell, 2010; Goeldner, & Ritchie Baker, 2013, IUCN, 1976; Higginbottom, 2004; Lovelock, 2003; Lovelock, 2008; Markovic, 2012; Damm, 2008; Kalvelage et al, 2023., Matilainen Lindsey et al, 2006, Markovic et al, 2012 و Newsome & Rodger, 2012; Baker, 1997 و Goeldner, & Ritchie, 2013, Brainerd, 2007, Adhikari et al, 2021; Green et al, 2021; Hunter, 2012	میزان مشارکت سرمایه گذاری از سوی بخش خصوصی	۰/۸۷۱	سرمایه گذاری	اقتصادی
	میزان مشارکت جامعه محلی در بخش ارائه خدمات رفاهی			
	امکان اشتغال برای افراد جامعه محلی اشتغال جوانان و ماندگاری آنان در روستا	۰/۸۱۲	اشتغال	

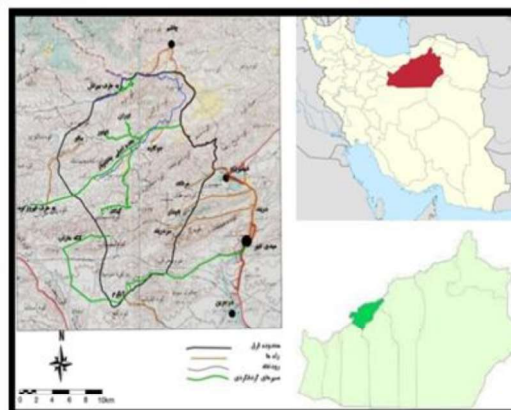
ایجاد فرصت‌های متنوع شغلی (صنایع دستی و صنایع غذایی) اشتغال زنان در بخش خدمات اقامتی و پذیرایی			
امکان درآمد بیشتر برای جامعه محلی میزان سود اوری از محل صدور پروانه شکار	۰/۸۰۳	درآمد	

۱.۲. معرفی محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه در طول جغرافیایی ۵۳ درجه و ۱۸ دقیقه شرقی تا ۵۳ درجه و ۶ دقیقه غربی و عرض جغرافیایی ۳۵ درجه و ۳۹ دقیقه جنوبی تا عرض جغرافیایی ۳۵ درجه و ۵۲ دقیقه شمالی امتداد دارد. موقعیت جغرافیایی این قرق در شمال غرب شهرستان مهدی شهر از توابع استان سمنان وسعت آن حدود ۲۳ هزار هکتار است، که به تصویب شورای عالی حفاظت محیط زیست رسیده است.

و یا مدارج علمی مرتبط با حیات وحش الزامی است، بعد از گذشت حدود ۳ سال و به دلیل اعتراض اهالی منطقه به واگذاری قرق به شخص حقیقی، نهایتاً مجوز صادره در اوایل سال ۱۳۹۹ ابطال گردیده و قرق جاشلوبار تحت نظارت مستقیم اداره محیط زیست شهرستان مهدی شهر قرار گرفت. تا اینکه در مورخه ۱۴۰۰/۱۲/۳ مجوز دیگری به نام شرکت تعاونی آبادگران اقلیم جاشلوبار صادر شد که اعضای آن عموماً از افراد بومی و جامعه محلی منطقه می‌باشند

قرق جاشلوبار با توجه به موقعیت خاص جغرافیایی بویژه کوهستانی بودن دارای انواع گونه‌های حیات وحش از جمله کل و بز، قوچ و میش، پلنگ، گراز، گرگ، خرگوش، روباه، کبک، کبوتر، کبک دری، عقاب، بلدرچین، تیهو و ... می‌باشد. همچنین طی سرشماری که توسط اداره محیط زیست شهرستان مهدی شهر در تاریخ ۱۴۰۰/۱۲/۸ در منطقه قرق انجام شد، تعداد ۱۸۳ رأس قوچ و میش و تعداد ۱۴۵ رأس کل و بز که از گونه‌های هدف جهت توسعه گردشگری شکار هستند، در محدوده قرق سرشماری شدند.



شکل ۱. نقشه موقعیت مکانی قرق جاشلوبار

پروانه فعالیت قرق جاشلوبار پس از تکمیل مراحل قانونی با امضای عیسی کلانتری، معاون رئیس جمهور و رئیس وقت سازمان حفاظت محیط زیست، برای مدت پنج سال به شخص حقیقی که از بومیان و دامداران منطقه بود، طی جلسه ای در اداره کل حفاظت محیط زیست استان سمنان با حضور مسئولان استانی، نمایندگان تشکل‌های محیط زیستی، شوراهای محلی و جوامع بومی منطقه واگذار شد. از آنجایی که به استناد بند الف ماده ۱۳ دستورالعمل واگذاری قرق‌های اختصاصی، برخورداری فرد متقاضی از اطلاعات و سوابق تجربی مناسب



شکل ۲. حیات وحش (گله قوچ) در منطقه مورد مطالعه

۳. یافته‌های پژوهش

یافته‌های توصیفی

از پاسخگویان ۷۹ درصد از نمونه آماری را مرد و ۲۰/۸ درصد مابقی را زنان تشکیل می‌داد. که سهم مردان بیشتر از زنان است حدود ۸۳ درصد در گروه‌های سنی بین ۳۰ تا ۶۰ سال قرار داشته‌اند. از نظر شغلی حدود ۷۲ درصد عضو شرکت آبادگران اقلیم جاشلوبار و جامعه محلی را تشکیل می‌دهد (جدول ۲).

جدول ۲. ویژگی‌های توصیفی پاسخ‌دهندگان

ویژگی	معیار	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۴۲	۷۲/۲
	زن	۱۱	۲۰/۸
اشتغال	کارشناس محیط زیست	۱۰	۱۸/۹
	کارشناس گردشگری	۵	۹/۴
	عضو شرکت آبادگران اقلیم جاشلوبار از جامعه محلی	۲۵	۴۷/۲
	عضو جامعه محلی و عضو شرکت ...	۱۳	۲۴/۵
سن	۲۰-۲۹	۷	۱۳/۲
	۳۰-۶۰	۴۴	۸۳
	بالای ۶۰	۲	۳/۸

منبع: مطالعات میدانی

یافته‌های تحلیلی

گرچه پدیده شکار و قرق سابقه دیرینه‌ای دارد لیکن گردشگری شکار به ویژه تاثیر آن بر رونق اقتصادی ساکنان آن نواحی پدیده جدیدی است و انتظار آن است جامعه محلی نیز از آن منتفع شوند. فرصت‌های شغلی وابسته به آن شکل گیرد و شاهد کسب درآمد از محل گردشگری شکار باشند حتی زنان نیز از فرصت‌های شغلی جدید بی بهره نباشند. بدین منظور از میان ابعاد تاثیرگذار، بعد اقتصادی مورد بررسی و تبیین قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان می‌دهد در کل، میانگین اقتصادی با ۳/۴۳ نسبت به میانه نظری (۳) وضع مطلوبی دارد به عبارتی کارشناسان و جامعه محلی نگاه مثبتی به کارکرد اقتصادی گردشگری شکار دارند. میانگین رتبه متغیرهای بعد

اقتصادی در مقایسه با هم تا حدودی متفاوت است. متغیر سرمایه‌گذاری جامعه با میانگین ۳/۳۴ و اشتغال با میانگین ۳/۵۴ و درآمد با میانگین ۳/۸۷ بوده است (جدول ۳). در این خصوص نتایج مصاحبه با کارشناسان و ساکنان محلی نیز ایجاد اشتغال، درآمدزایی برای ساکنان محلی و سرمایه‌گذاری در این منطقه حفاظت شده را مورد تایید قرار می‌دهد. گرچه توسعه گردشگری شکار در این منطقه سابقه زیادی ندارد و دوسال است که مجوز این نوع گردشگری داده شده است اما تاثیرات اقتصادی بر منطقه قابل توجه بوده است. با توجه به این که برای توسعه این نوع گردشگری، شرکت تعاونی متشکل از ساکنان محلی این منطقه ایجاد شده و اعضای آن ۱۰۰ نفر هستند و آن‌ها به نوعی در کنار دیگر فعالیت‌های اقتصادی، از این فعالیت، به عنوان فعالیت اقتصادی تکمیلی منتفع می‌شوند. با توجه به این که براساس قوانین، صدور پروانه شکار در اختیار این تعاونی است از طریق صدور پروانه شکار، درآمد قابل توجهی برای ساکنان محلی ایجاد شده است و به طور نمونه در سال ۱۴۰۳، ۹ نفر گردشگر خارجی برای شکار به این منطقه آمدند که هر گردشگر صرفاً برای شکار ۱۲ تا ۱۵ هزار دلار جهت صدور پروانه، به شرکت تعاونی آبادگران اقلیم جاشلوبار پرداخت کرده‌اند. علاوه بر آن با توجه به این که هر گردشگر جهت شکار نیاز به خدمات اقامتی، پذیرایی و حمل و نقل دارند و این امر موجب درآمدزایی برای ساکنان جامعه محلی از طریق تامین ارایه خدمات اقامتی، پذیرایی و حمل و نقلی برای گردشگران شده است. مضاف بر آن، ورود هر گردشگر خارجی موجب ارزآوری و افزایش درآمد دولتی نیز شده است. همچنین ۳۰ درصد مجوز شکار به گردشگران داخلی داده می‌شود و هر گردشگر داخلی، برای پروانه شکار باید بین ۱۵۰ تا ۲۰۰ میلیون به تعاونی پرداخت کنند. بدین ترتیب با توسعه این نوع گردشگری، درآمد جامعه محلی افزایش یافته است. از طرف دیگر یکی از نقش‌های مهم این تعاونی، سرمایه‌گذاری در حفاظت و حراست از این منطقه است و دولت از طریق سازمان محیط زیست بر آنها نظارت دارد و اگر ۶ درصد جمعیت حیات وحش رشد داشته و سن گونه‌ها بالای ۷ سال باشد می‌تواند پذیرای گردشگران با

درآمد	۳/۸۷	۰/۸۷	۶/۶۸	۰/۰۰
سرمایه گذاری	۳/۳۴	۰/۳۴	۲/۲۸	۰/۰۲
بعد اقتصادی	۳/۵۴	۰/۵۴	۴/۳۹	۰/۰۰

منبع: مطالعات میدانی

برای اولویت بندی مولفه های اقتصادی از آزمون فریدمن استفاده شد. یافته های آزمون فریدمن نشان می دهد که مولفه ها به لحاظ اهمیت و سطح اولویت تفاوت معناداری با همدیگر نداشته اند. به طوری که بر اساس آزمون فریدمن، مقدار کای اسکوتر ۲۶/۴۲ و سطح معناداری آن کمتر از یک درصد بوده است. یعنی مولفه ها در ابعاد اقتصادی به لحاظ اهمیت و سطح مطلوبیت در سطح یکسانی نمی باشند. بر اساس آزمون فریدمن بالاترین رتبه به زیرمولفه درآمد با میانگین ۳۶/۲، اشتغال با میانگین ۲۹/۲ در رتبه دوم و سرمایه گذاری جامعه محلی با میانگین ۲۴/۲ در رتبه آخر قرار دارد جدول (۵).

جدول ۵. نتایج آزمون فریدمن برای مؤلفه های ابعاد اقتصادی

مؤلفه ها	میانگین رتبه	رتبه
سرمایه گذاری	۲۴/۲	دوم
اشتغال	۲۹/۲	سوم
درآمد	۳۶/۲	اول
سطح معناداری: ۰/۰۰۰ مقدار کای اسکوتر: ۲۶/۴۲		

منبع: مطالعات میدانی

۴. بحث و نتیجه گیری

هدف از این پژوهش بررسی نقش قروق های اختصاصی بر شکل گیری و توسعه گردشگری شکار در نواحی کوهستانی جاشلوبار مهدشهر با تاکید بر بعد اقتصادی بوده است. از نظر مبانی نظری گردشگری شکار شکلی از گردشگری حیات وحش به شمار می آید و می تواند به عنوان یک آلترناتیو در آینده برای کمک به پایداری جوامع روستایی از طریق سرمایه گذاری، ایجاد اشتغال و درآمد در منطقه مورد مطالعه باشد. نتایج این تحقیق هم نشان داد از نظر پاسخ دهندگان که عمدتاً

هدف شکار باشند لذا از فعالیت هایی که باید از سوی این تعاونی انجام شود سرمایه گذاری در جهت حفاظت و حراست از منطقه است. بنابراین با افزایش درآمدی که از طریق این نوع توسعه گردشگری ایجاد شده گام های مهمی از سوی تعاونی در جهت امنیت، ایجاد آبشخورها، لایروبی چشمه ها و مانند آن انجام شده است.

نتایج بررسی های آماری بیانگر آن است که از بین مولفه های مورد بررسی، بالاترین میانگین رتبه مربوط به به تاثیر گردشگری شکار بر درآمدزایی و کمترین آن بر سرمایه گذاری بوده است.

جدول ۳. حداقل، حداکثر، میانگین و انحراف معیار

متغیر	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
سرمایه گذاری	۱/۶۷	۵	۳/۳۴	۱/۰۸۱
اشتغال	۱/۲۵	۵	۳/۴۳	۰/۹۳۳
درآمد	۱/۶۷	۵	۳/۸۷	۰/۹۵۲

منبع: مطالعات میدانی

همچنین از گویه های مورد بررسی در این سه مولفه، گویه اشتغال زنان با میانگین ۲/۸ مطلوب ارزیابی نشده است و بقیه گویه ها بالاتر از حد متوسط بوده است.

جهت بررسی آزمون فرضیه تحقیق از آزمون t تک نمونه ای استفاده شده است. به طور کلی میانگین همه مولفه های مربوط به تاثیر گردشگری شکار بر ابعاد اقتصادی همه مولفه ها با میانگین رتبه بالاتر از میانگین حد انتظار و حد مطلوب است و این اختلاف به لحاظ آماری و بر اساس آزمون تی تک نمونه ای، در سطح آلفای کمتر از یک درصد ($Sig=0/01$) معنادار است و این امر بیانگر آن است که این منطقه به لحاظ این مولفه ها، در وضعیت مطلوبی قرار دارد (جدول ۴).

جدول ۴. میانگین رتبه و نتایج آزمون t تک نمونه ای برای مؤلفه های ابعاد اقتصادی

گویه ها	میانگین رتبه	اختلاف میانگین	مقدار تی	سطح معناداری
اشتغال	۳/۴۳	۰/۴۳	۳/۳۴	۰/۰۲

توجه به این که اعضای شرکت تعاونی، جامعه محلی و بومی منطقه هستند در کنار دیگر فعالیت‌های اقتصادی اصلی شان، به این نوع فعالیت نیز در فصل شکار اشتغال دارند از این منظر توسعه گردشگری شکار به نوعی به عنوان فعالیت مکمل در کنار دیگر فعالیت‌ها اقتصادی با متنوع سازی و افزایش درآمدی برای روستاییان این منطقه از اهمیت و ضرورت بالایی برخوردار است. یکی از مولفه اقتصادی مورد بررسی، مولفه سرمایه‌گذاری در نتیجه توسعه گردشگری شکار می‌باشد این مولفه گرچه بالاتر از حد متوسط بوده است اما در بین مولفه‌های مورد بررسی دارای پایین‌ترین میانگین رتبه بوده است. و نتایج مصاحبه نیز حاکی از آن است که در نتیجه توسعه گردشگری شکار، سرمایه‌گذاری قابل توجهی در جهت حفاظت و حراست از حیات وحش منطقه و به طور کلی حفاظت از محیط زیست منطقه انجام شده است. به طوری که براساس مصاحبه با کارشناسان، جمعیت حیات وحش منطقه رشد داشته است اما از سوی برخی از ساکنان محلی نگرانی-هایی در خصوص پیامدهای زیست محیطی گردشگری شکار نیز وجود دارد. در این رابطه پژوهشی مستقل راجع به این موضوع نیز از ضرورت برخوردار است. در نهایت در پاسخ به این سوال، آیا قرق‌های اختصاصی جاشلوبار از مهدیشهر به نوبه خود می‌تواند مورد بررسی درآمدزایی در نهایت در پاسخ به این سوال، آیا قرق‌های اختصاصی جاشلوبار از مهدیشهر به نوبه خود می‌تواند در شکل‌گیری گردشگری شکار و توسعه منطقه موثر باشد؟ براساس مطالعاتی که در خصوص مبانی نظری انجام شده و یافته‌های این پژوهش می‌توان به آینده سیاست واگذاری به بخش خصوصی خوشبین بود. و این سیاست را مثبت ارزیابی نمود. در ضمن با توجه به نتایج پژوهش راهکارهای زیرارایه می‌گردد:

-انجام مطالعات بیشتر برای تعمیم نتایج این پژوهش.
-واگذاری مناطق حفاظت شده به بخش خصوصی و با نظارت قویتر و مسئولانه تر دولت.
-تقویت تعاونی‌ها از طریق واگذاری مناطق حفاظت شده برای مشارکت بیشتر جامعه محلی.

کارشناسان و اعضای تعاونی هستند، به رونق این فعالیت در توسعه اقتصادی جامعه محلی باور دارند زیرا میانگین کل ۳/۴۳ در سطح آلفای کمتر از ۰,۰۵ درصد بالاتر از حد متوسط بوده است (جدول ۵). نتایج این مطالعات یا یافته‌های دیگران هم پوشانی دارد. [Markovic et al, 2012](#), [Baker, 1997](#), [Brainerd, 2007](#), [Goeldner & Ritvhie, 2013](#) گردشگری شکار را مکمل فعالیت موجود در روستا و ابزاری برای کسب درآمد و بهبود معیشت ساکنین روستا دانسته‌اند. گرچه شکار هدف اصلی گردشگران شکار می‌باشد، عوامل دیگری مثل حمل و نقل، غذا و اقامت، خدمات و سایر فعالیت‌ها در مقصد نیز مورد تقاضای گردشگران است. و نتایج پژوهش‌های افراد دیگر نیز بطور خاص آن را در توسعه منطقه، جامعه روستایی و معیشت جامعه محلی موثر دانسته‌اند نظیر [Kalvege et al, 2016](#), [Matilainen et al, 2016](#), [Adhikari et al, 2006](#) نشان داد که ممنوعیت شکار سافاری در بوتسوانا موجب کاهش منافع اقتصادی و اجتماعی برای جوامع محلی گردید. البته برخی از مطالعات، با برجسته‌سازی بعد اخلاقی نگرانی‌های خود را اعلام نموده اند نظیر [Tickle & von Essen, 2020](#), [Winter, 2020](#)، اما مقایسه گویه-های بعد اقتصادی حاکی از آن است که از نظر کارشناسان و جامعه محلی (نمونه آماری) با توجه به این که توسعه گردشگری هنوز در مراحل اولیه قرار دارد هنوز شرایط برای اشتغال و به کارگیری زنان فراهم نیست در نتیجه اشتغال زنان با میانگین رتبه ۲/۸۴ و پایین تر از میانه نظری (۳) برآورد شده است. اما میانگین رتبه دیگر گویه‌های مربوط به مولفه اقتصادی بالاتر از حد متوسط و در سطح مطلوب بوده است. همچنین نتایج بررسی‌های نشان داده است که از بین مولفه‌های اقتصادی، مولفه درآمدزایی از طریق گردشگری شکار به عنوان مهم‌ترین مولفه بوده است. در این خصوص نتایج مصاحبه با کارشناسان نیز موید افزایش درآمد در نتیجه توسعه گردشگری شکار می‌باشد. به طوری که جذب هر گردشگر خارجی در این منطقه، بین ۱۳ تا ۱۵ هزار دلار درآمدزایی برای شرکت تعاونی منطقه شده است. و از این میزان درآمد، برای هر گردشگر، ۳۰۰۰ دلار به دولت داده می‌شود. از طرفی با

تقدیر و سپاس‌گزاری: این مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد آقای مهدی رحیمی با عنوان اهمیت توسعه قرق‌های اختصاصی در رونق و پایداری گردشگری شکار است که در دانشگاه مازندران انجام شده است.

– واگذاری مناطق حفاظت شده به سازمان مردم نهاد به منظور افزایش مشارکت داوطلبانه مردم (NGO).
 – ایجاد زیرساخت‌های مورد نیاز برای اقامت شکارچیان در نواحی روستایی با ایجاد اقامتگاه‌های بوم‌گردی به گونه‌ای که امکان انتفاع جامعه محلی و به تبع آن نقش‌آفرینی زنان وجود داشته باشد.

References

- Adhikari, L., Khan, B., Joshi, S., Ruijun, L., Ali, G., Shah, G. M., Ismail, M., Bano, K., Ali, R., Khan, G., Pasakhala, B., & Ali, A. (2021). Community-based trophy hunting programs secure biodiversity and livelihoods: Learnings from Asia's high mountain communities and landscapes. *Environmental Challenges*, 4, 100175. <https://doi.org/10.1016/j.envc.2021.100175>.
- Afrakhteh, H. and Javan, F. (2020). Dysfunctional Institutional Structure and Tourism in Mountainous Area (Case: Mountainous Area of Rezvanshahr). *Journal of Geographical Studies of Mountainous Areas*, 1(2), 1-18. (In Persian). <https://doi.org/10.29252/gsma.1.2.1>
- Baker, J. E. (1997). Trophy hunting as a sustainable use of wildlife resources in southern and eastern Africa. *Journal of Sustainable Tourism*, 5(4), 21–36.
- Barnard, P., Brown, C. J., Jarvis, A. M., Robertson, A., & Van Rooyen, L. (1998). Extending the Namibian protected area network to safeguard hotspots of endemism and diversity. *Biodiversity & Conservation*, 7(4), 531–547.
- Borrini-Feyerabend, G., Dudley, N., Jaeger, T., Lassen, B., Broome, N. P., Philips, A., & Sandwith, T. (2013). Governance of protected areas: From understanding to action. *Best Practice Protected Area Guidelines (Report No. 20)*. IUCN. Switzerland.
- Brainerd, S. (2007). European charter on hunting and biodiversity. Retrieved from http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/conventions/Bern.Recommendations/tpv_s07erev_2007.pdf.
- Damm, G. R. (2008). Best practices in sustainable hunting: A guide to best practices from around the world (Report No. 1). CIC. Hungary.
- Darvishsafat, A. A. (2006). Atlas of Iran's Protected Areas. Tehran: Environmental Protection Organization Publications (In Persian)
- Di Minin, E., Clements, H. S., Correia, R. A., Cortes-Capano, G., Fink, C., Haukka, A., Hausmann, A., Kulkarni, R., & Bradshaw, C. J. A. (2021). Consequences of recreational hunting for biodiversity conservation and livelihoods. *One Earth*, 4(2), 238–253. <https://doi.org/10.1016/j.oneear.2021.01.014>.
- Dowling, R. K. (1996). The Implementation of Ecotourism in AUSTRALIA. In P. Dhamabutra; V. Stithyudhakarn, and S. Hirunburana (eds). *Proceedings of the 2nd International Conference on the Implementation of Ecotourism* (pp. 29-50). BANGKOK: Institute of Ecotourism, Srinakharinwirot university.
- Edgell Sr., D. L., Del Mastro, A. G., Smith, J., & Swanson, R. (2017). Policy-making in the tourism industry: Yesterday, today, tomorrow (H. Zargami Borujeni & M. Bazrafshan, Trans.). Tehran: Cultural Research Bureau. (In Persian).
- Fennell, D. A. (2001). A content analysis of ecotourism definitions. *Current Issues in Tourism*, 4(5), 403-421. <https://doi.org/10.1080/13683500108667896>

- Firoozjayeian, A. A., Sharifi-Moghadam, P., & Sharifi-Moghadam, R. (2018). Hunting tourism: A transformational analysis from necessity to tourism and criminalization of hunting. *Journal of Tourism Planning and Development*, 7(27), 146–166. (in persian).
- Goeldner, C. R., & Ritchie, J. R. B. (2013). *Tourism: Principles, practices, philosophies* (H. Zargami Borujeni, M. Bazrafshan, & H. Ayoubi Yazdi, Trans.). Tehran: Mahkameh) in persian.(
- Green, H. (2021). ‘Game which the pampered pleasure seekers seek’: Hunting tourism, conservation, and colonialism in the Yukon Territory, Canada, 1910–1940. *Journal of Tourism History*, 13(2), 138–164. <https://doi.org/10.1080/1755182X.2021.1923835>
- Higginbottom, K. (2004). *Wildlife Tourism: Impacts, Management and Planing*. Altona, Victoria, AUSTRALIA: Common Ground Publishing and Cooperative Research Center for Sustainable Tourism (STCRC)
- Hunter, K. M. (2012). New Zealand hunters in Africa: At the edges of the empire of nature. *The Journal of Imperial and Commonwealth History*, 40(3), 483–501. <https://doi.org/10.1080/03086534.2012.697629>
- IUCN-ESUSG WISPER. (2006, september). Guidelines on Sustainable Hunting in Europe. www.wisper-iucn@hotmail.com
- Javan, F., Afrakhteh, H. and Riyahi, V. (2019). Spatial Analysis of Tourism Impacts on the Economy of Rural Areas (Case Study: Rezvanshahr County, Iran). *Journal of Research and Rural Planning*, 8(3), 133-150. <https://doi.org/10.22067/jrrp.v8i3.80895>
- Javan, F., Hasanvand, A. and Arefnezhad, M. (2024). Identification of the Most Influential and Influenced Factors in Rural Tourism Development towards Sustainable Economy. *Economic Geography Research*, 5(15), 84-98. (In Persian).
- <https://doi.org/10.30470/jegr.2024.2022661.1143>
- Jokar, H. Ehsani, A. (2006), ecotourism familiarization booklet, nature tourism experts company (Ecotour Iran). (In Persian(
- Kalvelage, L., Revilla Diez, J., & Bollig, M. (2023). Valuing nature in global production networks: Hunting tourism and the weight of history in Zambezi, Namibia. *Annals of the American Association of Geographers*, 113(8), 1818–1834. <https://doi.org/10.1080/24694452.2023.2200468>
- Kazemi, M. (2006). *Tourism management*. Tehran: Organization for Research and Composing University Textbooks in the Humanities (Samt). (In Persian).
- Keiper, M. C., & Wilner, E. (2023). Emotional intelligence & ethical decision making in hunting tourism: A virtue based approach. <https://doi.org/10.1080/02508281.2023.2235781>
- Kupren, K.; Haku’c-Błazowska, A. (2021). Profile of a Modern Hunter and the Socio-Economic Significance of Hunting in Poland as Compared to European Data. *Land*, 10, 1178. <https://doi.org/10.3390/land10111178>
- Lanquar, R. (2002). *Sociology of tourism and travel*. S. Mahallati, Trans.). Tehran: Shahid Beheshti University Press. (In Persian).
- Lindsey, P. A., Alexander, R., Frank, L. G., Mathieson, A., & Romanach, S. S. (2006). Potential of trophy hunting to create incentives for wildlife conservation in Africa where alternative wildlife-based land uses may not be viable. *Animal Conservation*, 9(3), 283–291.
- Lovelock, B. (2003). Research notes: International and domestic visitors' attitudes as constraints to hunting tourism in New Zealand. *Journal of Sport Tourism*, 8(3), 197–203.

- Lovelock, B. (2008). *Tourism and the consumption of wildlife: Hunting, shooting, and sport fishing*. Routledge.
- Madani, M. (2014). *Sustainability evaluation of private protected areas development plans from the perspective of wildlife tourism stakeholders* (Master's thesis). Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. (In Persian).
- Malek M. Jamaliah, Mohammad M. Alazaizeh, Yahya A. Alzghoul, Nidal Alzboun & Elham H. Al-Faouri (2024). Exploring recreational hunters' perspectives on shifting from hunting to working in tourism: Insights from the Push-Pull-Mooring Model, *Tourism Recreation Research*, DOI: [10.1080/02508281.2024.2435681](https://doi.org/10.1080/02508281.2024.2435681).
- Markovic, V., Davidovic, N., Armenski, T., & Bradic, M. (2012). Principles of sustainable development of hunting tourism in Vojvodina region. *Geographica Timisiensis*, 21(1), 77-89
- Martín-Delgado, L.-M.; Jiménez-Barrado, V.; Sánchez-Martín, J. M. (2022). sustainable Hunting as a Tourism Product in Dehesa Areas in Extremadura (Spain). *Sustainability* 2022, 14, 10288. <https://doi.org/10.3390/su141610288>
- Matilainen, A., Keskinarkaus, S., & Törmä, H. (2016). The economic significance of hunting tourism in East Lapland, Finland. *Human Dimensions of Wildlife*, 21(3), 203-222. <https://doi.org/10.1080/10871209.2016.1129652>
- Mbaiwa, J. E. (2017). Effects of the safari hunting tourism ban on rural livelihoods and wildlife conservation in Northern Botswana. *South African Geographical Journal*, 100(1), 41-61. <https://doi.org/10.1080/03736245.2017.1299639>
- Mitchell, J. E. (2010). *Criteria and Indicators of Sustainable Rangeland Management*. Sustainable Rangeland Management and the Society for Range Management. University of Wyoming, Laramie, Wyoming.
- Mosavi, S., Einali, J. and Javan, F. (2025). Capitals of Local Communities and Tourism-Oriented Economic Development: A case study of Target Villages for Tourism in Zanjan Province. *Human Geography Research*, 57(2), 65-81. (In Persian). <https://doi.org/10.22059/jhgr.2024.371800.1008668>
- Naim Abadi, N., Javan, F. and Hojjat Shamami, S. (2023). Rural tourism and its economy on local communities (Case of study: tourist villages of Razvanshahr County). *Economic Geography Research*, 4(13), 18-31. (In Persian).
- Newsome, D., & Rodger, K. (2012). *Wildlife tourism*. In A. Holden & D. Fennell (Eds.), *A handbook of tourism and the environment* (pp. 55-70). Routledge.
- Newsome, D., Dowling, R. & Moore, S. (2005). *Wildlife Tourism*. Clevedon: Channel View Publications <https://doi.org/10.1080/15022250.2017.140766.8>
- Nygård, M., & Uthardt, L. (2011). Opportunity or threat? Finnish hunters' attitudes to hunting tourism. *Journal of Sustainable Tourism*, 19(3), 383-401. <https://doi.org/10.1080/09669582.2010.524701>
- Oltean, F.D.; Gabor, M.R.(2021). Cross-Cultural Analysis of the Consumer Profile of Hunting Tourism and Trophy Hunting from Tradition to Protected Areas: Study Case on Romania and Spain. *Land*10, 1218. <https://doi.org/10.3390/land10111218>.
- Rahnemai, M. T. (2013). *Leisure and tourism*. Tehran: Mahkameh. (In Persian).
- Talaei, Sh., & Abdian, S. (2013). *General tourism guide*. Tehran: Mahkameh. (In Persian).
- Thomsen, J. M., Lendelvø, S., Coe, K., & Rispel, M. (2022). Community perspectives of empowerment from trophy hunting tourism in Namibia's Bwabwata National Park. *Journal of Sustainable Tourism*, 30(1), 223-239.

<https://doi.org/10.1080/09669582.2021.1874394>

Tickle, L., & von Essen, E. (2020). The seven sins of hunting tourism. *Annals of Tourism Research*, 84, 102996.

<https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102996>

Winter, C. (2020). A review of research into animal ethics in tourism: Launching the annals of tourism research curated collection on animal ethics in tourism. *Annals of Tourism Research*, 84, 102989.

<https://doi.org/10.1016/j.annals.2020.102989>

World Tourism Organization. (2014). *Tourism and biodiversity: Achieving common goals towards sustainability* (F. Ebrahimi, Trans.). Tehran: Jahad Daneshgahi Press. (In Persian).